

”Det kan de slet ikke tåle at høre”: Torben Lund om Europaparlamentet og EU’s fremtid

I 1999 blev Torben Lund valgt ind i Europaparlamentet som Socialdemokratiets spidskandidat – men i september offentliggjorde han, at han ikke ville genopstille til parlamentet og kritiserede såvel dets arbejde som udsigten til en europæisk forbundsstat. (Politiken, 6.sep). RÆSONs Clement Kjersgaard interviewede ham pr. telefon fra Bruxelles.

VK-REGERINGEN OG ØSTUDVIDElsen

Hvordan er klimaforskellen på det åndelige klima i Danmark og Bruxelles lige nu?

"Jeg ved ikke, om der er så meget forskel. Det, man er helt optaget af i Bruxelles lige nu, er hele udvidelsesaspektet, som fylder næsten alt i diskussionerne her i Europaparlamentet og i EU's øvrige institutioner, hvor det derhjemme selvfølgelig også i høj grad er de nationale og lokale problemer, det drejer sig om. Men her er vi helt optaget af udvidelsen. Det oplever man lynhurtigt, når man kommer ind i bygningen."

Hvis du skulle give VK-regeringen karakter... Herhjemme diskuterer man jo, hvordan de klarer østudvidelsen, om det nu går godt og sådan noget – hvordan ser det ud fra Bruxelles?

"Så vidt jeg kan se - og også efter hvad jeg får af kommentarer og henvendelser og udtalelser fra kolleger - så er der stor tiltro til det danske formandskab. Og man synes, at det kører fornuftigt. Der er ingen herude der er et øjeblik i tvivl om, at det danske formandskab gør sit yderste for at få udvidelsesforhandlingerne på plads til december. Jeg har kun ros til overs."

ER "EUROPAS FORENEDE STATER" LIGE OM HJØRNET?

Okay, lad os så prøve at vende os mod nogle af de udtalelser, du kom med tidligere på efteråret. Politiken havde dig bl.a. indirekte citeret for at sige noget i retning af, at 'den europæiske føderalstat er lige om hjørnet'. Er det et rigtigt citat og vil du uddybe hvad der ligger i det?

"Den ligger nok ikke lige om hjørnet, men jeg kan fornemme efter 3 år her i

parlamentet, hvilken diskussion man har – og hvilke holdninger man har. Det gælder både i Kommissionen og i Europaparlamentet, hvor der er et stort flertal for at lave et føderalt Europa, en føderation, en slags forbundsstat – og hvor man jo taler (også i Socialistgruppen) åbent om en "European government", en europæisk regering, Man taler om en kommissionsformand, der fremover kunne hedde prime minister, altså premierminister – at formanden for Rådet kunne hedde 'præsident for Europa', kommissærerne kunne blive ministre osv. Der er ingen tvivl om, at man tænker meget på at lave en egentlig føderation, hvor man får noget, der minder om De Forenede Stater i Europa. Det mener jeg ikke, man skal lukke øjnene for. Jeg mener, det er meget forkert af dem – også kolleger, der afviser, at man vil gå så langt. Det er forkert, for det vil flertallet herved. Så er vi nogle, der prøver at trække i den anden retning.

Bertel Haarder har givet udtryk for, at Østudvidelsen vil gøre det umuligt for EU at blande sig i andre ting end de strengt nødvendige – at der simpelthen bliver sat en øvre grænse for, hvor meget EU kan blande sig i, og hvor langt integrationen kan gå. Han taler om et 'snævert men stærkt EU' eller et udtryk i den retning. Men der er mange, der jo vil sige det præcis omvendte, ikke, altså at netop Østudvidelsen gør det nødvendigt at effektivisere, at lade integrationen gå i dybden osv.

"Man kan diskutere ud fra begge synsvinkler. Jeg forstår godt, det Bertel Haarder siger. Men jeg tror også at udvidelsen kan trække i retning af, at man vil forsøge at effektivisere beslutningsgangene og dermed også kompetencen – altså øge kompetencen til Bruxelles, fordi man skal have et samlet EU med 25 lande til at fungere. Omvendt er det rigtigt, at der i et EU med 25 lande, kan være flere lande, der stiller sig skeptiske over for at flytte mere kompetence til Bruxelles. Så det kan trække i begge retninger. Man kunne også forestille sig, at der vil være nogle af Østlandene, som nok vil være meget optaget af at være med i samarbejdet, men som også vil bevare deres selvstændighed. De har jo før levet under helt andre typer af overnational myndighed – og jeg tror, mange af de lande vil være optaget af, at de ikke nu bevæger sig ind i et nyt samarbejde, hvor man fjerner den nationale kompetence. Men det er klart, at de også ser Vesteuropa som en garant for deres frihed. Det er ikke sådan, at de frygter et åg - tværtimod."

Lad os vende tilbage til dine udtalelser i Politiken i september måned. Det er jo i virkeligheden usædvanligt at høre den mand, der tidligere har været Socialdemokratiets spidskandidat til Europaparlamentet udtale sig så kritisk om EU som du i hvert fald fremstod i citaterne dér, som de var sakset... Hvad ligger der i det? Er det dig, der har skiftet mening eller er det en anden dagsorden, der er ved at blive sat?

"Det er begge dele, vil jeg sige. Det er helt klart, at den dagsorden, der hedder at skabe en føderation, rykker tættere og tættere på. Alene snakken om at lave en forfatning for EU – i stedet for at forenkle traktatgrundlaget og beholde det som et folkeretsligt traktatgrundlag – er jo et meget voldsomt skridt.

Jeg er helt uenig med dem, der siger at 'det er helt ligegyldigt om man kalder det det ene eller det andet'. Tværtimod! Det er helt afgørende! En forfatning er jo et dokument, hvor man beskriver et lands og en nations organisation og styre, og det skal man tage alvorligt. Og når folk her i Parlamentet gerne vil have en forfatning,

er det fordi de gerne vil gå i retning af at forberede en statsdannelse af en eller anden art. Det er en meget mere offensiv dagsorden, end man har oplevet tidligere. Og jeg er klart imod, at man træder ind på forfatningsvejen.

Noget andet er, at jeg efter tre års arbejde i Europa-Parlamentet, er meget skuffet over den lave prioritet som Parlamentet giver hele lovgivningsområdet, som man nu har kompetence på. Der bliver givet meget lidt mulighed for at debattere lovgivningsstoffet når vi har plenarmøderne. I masser af sager bliver der stemt uden debat. Jeg synes ikke det er at tage den lovgivningsmæssige rolle alvorligt. Jeg havde en fornemmelse af, at det var skævt og jeg lavede derfor en lille opgørelse på et par plenarsamlinger. Det viser sig, at omkring to tredjedele eller tre fjerdedele af tiden går med diskussioner om alle mulige udenrigspolitiske emner, som vi ingen indflydelse har på. Og dermed nedprioriterer man det, jeg synes er det interessante for en parlamentariker: nemlig at lave lovgivning, der gælder for Europas borgere."

Er det den ene side af det, der er blevet beskrevet som "turbo-demokratiet"?

"Ja, og min personlige erfaring har gjort mig mere skeptisk, hvad det angår. Man laver et system, hvor lovgivningen bare skal køre igennem. Jeg er måske lidt miljøskadet af, at jeg i mange år har siddet i et velfungerende folketing, hvor man virkelig tog den lovgivende rolle meget alvorligt."

Vil det sige, at magten er hos Kommissionen, der har initiativretten, og hos embedsmændene?

"Ja, det synes jeg. Ledelsen i Parlamentet prioriterer efter min mening helt galt. Ledelsen vil gerne puste sig op til at være nogle internationale personligheder og politikere, der diskuterer de store sikkerheds- og udenrigspolitiske spørgsmål, men vi har jo ingen som helst indflydelse på det! Det kan da være interessante debatter, men det skal ikke tage pladsen fra en seriøs lovgivningsbehandling."

EUROPAPARLAMENTETS MINDREVÆRDSKOMPLEKS

Analysen, du der kommer med, er temmelig lammende set fra et dansk europapolitisk perspektiv, fordi man har herhjemme jo haft en forhåbning om i 20 år at EU-parlamentet kunne være den institution, der kunne give EU et menneskeligere ansigt. I det du siger her ligger der jo i virkeligheden en tese om, at parlamentarikerne ønsker at sætte en helt anden dagsorden for sig selv – og dermed vel gør sig selv til den 'talking shop' som de er blevet beskyldt for at være.

"Det synes jeg desværre er rigtigt, selv om der nok er nogle af mine kolleger, der vil blive irriterede over, at jeg siger det. Men når man prioriterer en diskussion om alt muligt, der nok kan være interessant på den internationale front, men som vi ikke har nogen indflydelse på i Parlamentet, er det med til at styrke billedet af Parlamentet som den snakkeklub, du hentyder til. I stedet bør man koncentrere sig om de områder, hvor man har lovgivningskompetence, og er de områder, der er allertættest på borgerne. Det er for eksempel fødevarer sikkerhed. Det er miljøspørgsmål som for eksempel: "Hvilke stoffer skal være tilladt i børnelegetøj?" "Hvad må vi komme i alle de elektriske installationer vi bruger,"

osv. Helt jordnære ting, som betyder noget for den enkelte borgers hverdag og for alles trivsel. Den opgave burde være en kæmpeprioritet for Parlamentet, som har fået en enestående chance for at gøre det! Man skulle hellere bruge kræfterne på at beskæftige sig med noget, hvor folk vil sige, "det er godt, vi har Europaparlamentet til at hjælpe med de her sager i hverdagen." Men det drukner, når to tredjedele af tiden går med al mulig andet snak."

Men ligger der i det også, at den dagsorden, der er ved at tabe er dels en socialdemokratisk dagsorden, fordi det er de europæiske socialdemokratier, der har arbejdet meget stærkt for at have den dér type spørgsmål (arbejds miljø, miljøspørgsmål og sundhedsspørgsmål osv.) med, og at det også er en DANSK dagsorden, der taber – fordi det er sager, man i Danmark også fra de borgerlige partier har ment, at EU skulle tage sig af (eller: hvor Danmark havde en rolle i at sørge for at de kom på dagsordenen). Er det de dagsordener, der er ved at tabe i det spil?

"Ja, det synes jeg de gør - på den måde man samlet set prioriterer her i huset og hvor alt for mange stiltiende accepterer, at det er sådan. Jeg har selv prøvet at rejse denne problemstilling nogle gange også i socialistgruppens bestyrelse, men det er som om, man taler for døde øren. Fordi man er så optaget af de store udenrigspolitiske linier – og af at positionere sig i forhold til de andre EU-intertutioner. Det er også sådan i hele den konventionsdiskussion, der er i øjeblikket – halvdelen af tiden går med, at man diskuterer "hvem skal beslutte hvad"! Hvem skal nu have kompetence til hvad, hvem skal afgive og hvem skal have noget, osv. Det er en evig institutionskamp. I virkeligheden er det et udtryk for lidt af et mindreværds kompleks i Europaparlamentet, fordi man ikke kan tåle at høre, hvis nogen siger, at "dét har man ingen indflydelse på".

Så risikerer det måske at blive et selvopfyldende profeti –

"Det kunne man godt sige."

Det virker som om, man vil demonstrere, at man har indflydelse, men overser den magt, man faktisk har-

"Præcis! Hvor man jo virkelig havde en opgave! Altså, hvor der virkelig var noget at hente! Og som sagt, så tæt på borgerne, som det overhovedet kan være, fordi de ting vi skulle sidde og forsøge at sætte på dagsordenen (også i hele medieverdenen i EU) som parlamentets mærkesager, det var lige nøjagtigt nogen, der havde med folks hverdag at gøre. I stedet for at diskutere forholdet til Mexico og Latinamerika og Kina og Vietnam osv. – det er jo alt sammen fornuftige og vigtige, store udenrigspolitiske spørgsmål, men der er bare ikke her i parlamentet vi skal bruge kræfterne på det. Vi har fået nogle andre opgaver."

Hvilken indflydelse har det her haft på dine egne overvejelser om din fremtid i Socialdemokratiet og din politiske fremtid?

"I forhold til Socialdemokratiet har det ingen indflydelse – jeg er stadig socialdemokrat. Men i forhold til min beslutning om ikke at stille op til Europaparlamentsvalget næste gang, har det været helt afgørende. Jeg er skuffet over manglen på seriøsitet i forhold til lovgivningsarbejdet. Jeg havde forventet, at det ville være helt anderledes prioriteret. Og jeg synes, at jeg spilder tiden – og at Parlamentet spilder tiden – med en masse fuldstændige overflødige diskussioner."

Men det er jo en temmelig alvorlig sag... Altså, det danske socialdemokrati har jo haft en ganske særlig rolle i den danske EU-politik i 40 år, i hvert fald i 30 år, ikke sandt, og har været det parti, der har skullet bygge den danske konsensus, og – mere end noget andet parti – skabe, skal vi sige, en fælles grund, der hvor skeptikerne kunne mødes med tilhængerne osv. Man kunne ligesom nå frem til en eller anden form for konsensus fra Jens Otto Krag og frem! Når nu den tidligere spidskandidat – nuværende, for så vidt også, i og med at du sidder der endnu - kommer med denne her kritik af et system, som trods alt har fungeret (eller i hvert fald eksisteret!) i mere end 20 år - er det et udtryk for, at afstanden fra at sidde på Christiansborg og betragte de her ting og så til at sidde i Europaparlamentet er så stor, at de danske partier i den danske debat ender med at misrepræsentere billedet af Bruxelles og give et mere optimistisk billede end der i virkeligheden er grund til? Historisk set?

"Ja, det tror jeg egentlig godt, man kan sige. Men det hænger jo også sammen med, at når jeg taler med mine kollegaer hernede om det, så er der mange af dem, der ikke er enige. De færreste af dem kritiserer parlamentets måde at arbejde på. Jeg tror, at nogle af dem - inderst inde - godt kan se, at der er noget om snakken. Men man tør bare ikke føre kritikken frem – muligvis fordi man er bange for at det vil kunne sætte Europaparlamentet i et dårligt lys. For at det kan blive bedre, er det nødvendigt at skulle gennem en fase, hvor man får udtrykt mere præcist, hvorfor institutionen ikke fungerer optimalt. Det er også grunden til, at jeg har valgt at sige det så direkte som muligt. Og grunden til at jeg personligt har valgt ikke at genopstille.

I forhold til den demokratiske legitimitet og forbindelsen til borgerne er der to andre facetter, som bør nævnes.

Det ene er, at vi har ekstremt lave stemmeprocenter til Europaparlamentet. I Danmark ligger det endda pænt – lige omkring 50%. I visse områder i England var man nede på nogle-og-tyve procent til det seneste Europaparlamentsvalg. Og det er klart, at med den ringe interesse der er for Europaparlamentet – og dermed, den enorme afstand der er imellem parlamentet og borgerne - er det også svært at hævde, at man optræder som repræsentanter for Europas borgere.

Det er andet er, at jeg tror, man kunne flytte Europa-debatten – den nære Europa-debat – tættere på borgerne ved at få inddraget de nationale parlamenter noget stærkere. Ikke ved at lave et nyt kammer - så man havde et to-kammer-system med parlamentarikere, for så ville det hele sande til, men man kunne godt inddrage de nationale parlamenter tættere i EU's beslutningsproces gennem forskellige samarbejdsorganer, så man dermed kan få mange flere nationale parlamentarikere til også at beskæftige sig med den europæiske vinkel på de sager, man i øvrigt behandler nationalt. Dét tror jeg kunne være med til at skabe en større forståelse for Europaperspektivet i nogle sager, og en større viden hos borgerne om, hvad der egentlig foregår."

HELT INDE VED NATIONALSTATEN

De sidste par år har der været flere tegn på – dels det du siger, dels det Anders Fogh Rasmussen talte om med et kompetencekatalog, for den sags skyld måske også altså konventet og grundlovsovervejelserne – en hel masse forsøg på at sætte nogle grænser for EU, eller sætte nogle principper op. Er det som du giver udtryk for at man ikke bare kan håbe på at de her ting bliver re-adresseret ved en senere lejlighed, men at der er nogle basale, strukturelle fejl i systemet?

"Jeg mener bestemt, der er basale fejl. Og jeg mener den kurs, man er på vej ind i, vil blive en kæmpe fejltagelse. At forestille sig, at Europas borgere – herunder de danske borgere – skulle være indstillet på en forfatning, hvor man ærligt og redeligt siger, at 'nu tager vi så det næste forberedende skridt i retning af en forbundsstat eller De Forenede Stater i Europa', det er helt utænkeligt. Det vil Europas borgere ikke være med til. Det er en farlig udvikling, og jeg synes det er en forløjet debat, der kører. Der er behov for at sige noget meget firkantet om hvordan tingene hænger sammen. Når Anders Fogh Rasmussen nævnte kompetencekataloget i sin tid så var det jo i virkeligheden - tror jeg - et forsøg på også at få sat en vis bremse på den udvikling. En måde at sige: "jamen, nu skal vi passe på, der er nogle ting, vi selv skal løse i landene ud fra det såkaldte nærhedsprincip". Der er fundamentale spørgsmål, som hører til i de selvstændige lande. Herunder udenrigs- og sikkerhedspolitik. Vi skal selvfølgelig samarbejde, men i sidste ende må et land kunne træffe sine egne beslutninger. Det samme kunne gælde politimyndighed – altså ordensmagten, osv. Så jeg tror, kompetencekataloget var et udtryk for, at man havde et behov for også at sige, at 'der er fundamentale ting vi selv skal løse'. Det kunne også være en masse velfærdsspørgsmål – fordelingspolitik og den slags ting."

Men er der lige præcis på det der område ikke mange socialdemokrater og venstreorienterede, som i øjeblikket siger, at den bedste grund til EU (eller den mest hastesagsagtige grund til EU) er, at "nu MÅ man skabe et alternativ til USA på verdensscenen"?

"Jojo, det tror jeg, der er nogle der siger, og det er jo også rigtigt. Og jeg synes bestemt, man skal samarbejde så tæt, man overhovedet kan, udenrigspolitisk og sikkerhedspolitisk. Men aldrig på en sådan måde, at lande mister muligheden for at tage deres egne beslutninger. Jeg synes, vi skal vise al mulig åbenhed for at kunne optræde i fællesskab, men hvis man også fjerner udenrigs- og sikkerhedspolitikken som en suveræn stats anliggende - så er der ingen selvstændighed tilbage. Så er man blevet en region i en overordnet udenrigs- og sikkerhedspolitisk statsdannelse."

Men det er jo en mærkelig situation, man kan sige, i de her år: Altså, ØMU'en kom og [...] det, at den overhovedet blev gennemført - ifølge tidsplanen uden de store folkelige protester mod at afskaffe D-marken, afskaffe franc'en osv. - det var vel en overraskelse for en del personer, ikke?

"Jeg mener ikke det er helt inde ved fundamentet af en nationalstat, at man har en fælles valuta. Slet ikke i et område som EU, hvor man på forhånd har indrettet et

indre marked, hvor man har fjernet toldbarriererne og gjort alt for, at der skulle være fri handel med varer og tjenesteydelser og kapital, og fri bevægelse af arbejdskraft. En fælles valuta er i virkeligheden den fulde gennemførelse af det indre marked, hvor man skaber fuld prisgennemsigtighed."

Hvilket område tror du, der er tættest på folks nationalitetsopfattelse? Er det netop udenrigs- og sikkerhedspolitikken, at det dér at man føler, "her har vi en stat, her har vi en særlig identitet, der er vores, og her er VI repræsenteret?"

"Jo, dén, og så i generel forstand ordensmagten. Det, at vi selv kan og SKAL holde orden i eget hus; sætte nogle normer i vores eget hus. Det tror jeg, er noget af det, folk virkelig opfatter som fundamentalt for selvstændigheden. Så er der selvfølgelig også det kulturelle, som er lidt mere diffust, fordi vi har så meget kultur, blandt andet i form af medier, der går over landegrænserne, så man på den måde kan sige, at den kulturelle identitet bliver mere og mere udvisket.

Hvordan oplever du denne debat i forhold til dine egne vælgere og den danske offentlighed? Man kan sige, et afgørende skifte eller en afgørende begivenhed i dansk europapolitik har vel været, at man i det radikale venstre og i Socialdemokratiet for 15 år siden ca. begyndte at se på EU mere som et redskab, der kunne anvendes, end som et evigt problem. Er det omslag slået igennem hos de socialdemokratiske vælgere, eller har de haft den samme skepsis som du i virkeligheden giver udtryk for nu – at 'der er noget, der ikke fungerer og vi kan ikke helt identificere os med det'?

"Det er jo ikke sort eller hvidt. Jeg synes jo også, ligesom jeg gjorde for femten år siden, at det har været kolossalt godt og fantastisk vigtigt, at man har kunnet samle sig om nogle samarbejdsområder, hvor enhver kunne se, at der var en merværdi i at gøre tingene i fællesskab. Vi kunne nævne miljøet som et enkelt eksempel, hvor det er helt åbenlyst, at det kan betale sig at finde løsninger i fællesskab. Og det tror jeg, næsten alle vil sige ja til. Og det er godt, at man forsøger at udbygge det.

Men jeg tror, at der er virkelig mange, der står af, hvis man forsøger at udviske sit eget land som en selvstændig nation. Det tror jeg, mange oplever er ved at ske. Jeg er bange for, at vi kan havne i en meget vanskelig situation, når Konventet når til et resultat. Det kan være, det kommer til at hedde en forfatning, hvad jeg vil være lodret imod, vil argumentere imod og stemme imod – men det kan være, at det bliver det, vi skal stemme om til sin tid. Måske sammen med en ophævelse af alle de danske forbehold på én gang. Sådan at det bliver en slags fait accompli, man stiller borgerne overfor: "Tag det her, eller vi er ude af EU!" Det er virkelig det skrækscenarie, jeg ser for mig. Og så mener jeg, at vi har sat demokratiet helt ud af spillet. For sådan bør et folkeretligt samarbejde aldrig være indrettet. Man må som land have mulighed for at sige fra overfor ændringerne i selve fundamentet, uden at det har den konsekvens, at man ikke kan være med i samarbejdet."

EN NY FRONTLINIE I EUROPAPOLITIKKEN

Men det lyder grangiveligt som om, at der er ved at tegne sig en ny linie ... Lad os sige der kommer en sådan afstemning, hvor man bruger denne her "enten-eller" retorik (og den er jo ikke ny - de borgerlige regeringer brugte

det her udtryk, "vores hele og fulde NATO-medlemskab/EU-medlemskab osv." ved flere lejligheder). Ser du nogle nye frontlinier i den debat? Fordi meget af det, du har sagt de sidste 5 minutter kunne jo lyde som om det var talt ud af Junibevægelsen eller af Folkebevægelsen!

"Hahaha".

Kommer der nogle nye grænsedragninger i den debat? Måske også med borgerlige skeptikere, der pludselig-

"Mange. Jeg tror der kommer mange. Jeg tror der vil være mange konservative og mange Venstrefolk, som vil være skeptiske og også vil blive nervøse for – hvad skal vi sige – landets og nationens selvstændighed. Rent demokratisk er det helt uacceptabelt at stille borgerne overfor en sådan valgsituation – som er helt unødvendig! Hvis man fulgte traktatens egen ordlyd, så er det jo et spørgsmål om, at landene skal acceptere traktatændringerne, før ændringer kan gennemføres. Og hvis et land siger nej, enten regeringen og Folketinget, eller hvis borgerne stemmer nej ved en folkeafstemning, så er der en ny situation, så er der ingen traktat. Og derfor er jeg bange for, at man helt kontant stiller det op sådan, at man i et flertal i det politiske liv er klar til at sige, "så må Danmark træde ud af det europæiske fællesskab, hvis borgerne ikke accepterer det her". Og det er en fuldstændig håbløs situation at stille borgerne i. Og efter min mening dybt udemokratisk."

Torben Lund (født 1950) er uddannet advokat - han var socialdemokratisk folketingsmedlem 1981-98, sundhedsminister 1993-1994 og politisk ordfører 1994-1998. Interviewet blev lavet 9.oktober.

RÆSONs diskussionspørgsmål (til undervisningsbrug):

1. "Jeg er helt uenig med dem, der siger at 'det er helt ligegyldigt om man kalder det det ene eller det andet'. Tværtimod! Det er helt afgørende!" Har Torben Lund ret? Er det ikke altid vigtigere hvordan institutionerne udvikler sig og hvordan de anvendes, end hvordan de er beskrevet på forhånd - fx i en "forfatning"?
2. Hvad mener Torben Lund med Europaparlamentets "mindreværdskompleks"? Hvordan ville han forholde sig til den følgende kritik: "De internationale emner, som medlemmerne af Europaparlamentet er optaget af at diskutere, er langt vigtigere end de "jordnære spørgsmål" som Torben Lund mener parlamentet burde nøjes med. Europaparlamentet er nemlig et unikt forum for at diskutere krig og fred – direkte valgte politikere, der er ved at opbygge en fælles europæisk offentlighed."
3. "der er virkelig mange, der står af, hvis man forsøger at udviske sit eget land som en selvstændig nation. Det tror jeg, mange oplever er ved at ske." Er det rigtigt at denne fornemmelse er stærkere i Danmark i dag end fx ved Maastricht-nejet i 1992?
4. "Det, at vi selv kan og SKAL holde orden i eget hus; sætte nogle normer i vores eget hus. Det tror jeg, er noget af det, folk virkelig opfatter som fundamentalt for selvstændigheden." Overvej hvad denne udlægning betyder for henholdsvis retspolitikken og integrationsdebatten.
5. "Jeg er måske lidt miljøskadet af, at jeg i mange år har siddet i et velfungerende folketing, hvor man virkelig tog den lovgivende rolle meget alvorligt." Er dette en præcis beskrivelse af det danske folketing? Hvilke *andre* roller end den "lovgivende" har et parlament?
6. Er det rigtigt at ØMU'en ikke betød noget for medlemslandenes selvstændighed?
7. Sammenfat kritikken af Europaparlamentet i nogle få punkter. Hvor mange af punkterne er forskellige fra den type kritik, man ofte retter mod "almindelige" nationale parlamenter?
8. Hvorfor mener Torben Lund, at en "enten-eller-afstemning" ville være udemokratisk?
9. Hvordan ville Europaparlamentet blive populært? Hvordan ville blive relevant for borgernes hverdag? Er de to ting altid de samme?

10. "Men man tør bare ikke føre kritikken frem – muligvis fordi man er bange for at det vil kunne sætte Europaparlamentet i et dårligt lys. For at det kan blive bedre, er det nødvendigt at skulle gennem en fase, hvor man får udtrykt mere præcist, hvorfor institutionen ikke fungerer optimalt." Find eksempler på, hvornår man stiltiende må acceptere fejl ved en institution fordi den - alt i alt – er god at have, og hvornår det er nødvendigt at kritisere åbent.